

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
t.a.v. de minister van Economische Zaken en Klimaat, mevrouw H.G. Herbert
Postbus 20401
2500 EK DEN HAAG

BETREFT Een toekomstbestendige basisindustrie

DEN HAAG 1 september 2026

E-MAIL

ONS KENMERK 26.48045

TOESTELNUMMER

BIJLAGE(N)

Geachte mevrouw Herbert,

Een toekomstbestendige basisindustrie draagt bij aan het verdienvermogen, de werkgelegenheid en de weerbaarheid van Nederland. De basisindustrie levert materialen, grondstoffen en halffabricaten voor de rest van onze economie. Deze industrie speelt een belangrijke rol in de Nederlandse economie en kent in vergelijking met andere sectoren en landen een hoge arbeidsproductiviteitsgroei.^{1,2} De basisindustrie kent ook veel kwalitatief hoogwaardige banen en is veelal regionaal geclusterd, waardoor het inkomen van mensen en bedrijven verderop in de keten mede afhankelijk is van deze bedrijven. Gezien de rol als leverancier voor (internationale) ketens en de geografische ligging van de basisindustrie, is de weerbaarheid van onze industrie direct verbonden aan de weerbaarheid van Europa. Volgens de SER is een toekomstbestendige industrie vitaal, circulair en mondiaal toonaangevend, met hoogwaardige werkgelegenheid en werkzekerheid, en nagenoeg nul uitstoot van broeikasgassen.³ Een toekomstbestendige basisindustrie draagt bij aan een strategisch autonoom, weerbaar en duurzaam Nederland, en is daarmee onmisbaar.

De basisindustrie staat echter sterk onder druk. De industrie kampt met meerdere langdurige en disruptieve knelpunten, zoals netcongestie, het tekort aan technisch personeel, onvoorspelbaar beleid en vergunningsverlening die niet op snelheid komt. De afgelopen jaren is de druk verder toegenomen door hoge energieprijzen, geopolitieke onzekerheid, schaarste aan ruimte en grondstoffen, en toenemende internationale concurrentie. De gevolgen zijn de laatste jaren zichtbaar geworden. Zo stoppen bedrijven met investeren in Nederlandse activiteiten en zijn verschillende bedrijven uit industriële clusters, zoals de Rotterdamse haven en Chemelot, vertrokken.⁴

¹ SER (2023) Verduurzaming maakindustrie

² PBL/CPB (2026) Trends voor de toekomst van de industrie

³ SER (2024) Perspectief op brede welvaart in 2040

⁴ Zie bijvoorbeeld: Open Rotterdam (2025) [Hoe zit het met de toekomst van de Rotterdamse haven?](#); NOS (2026) [Hoge energiekosten en concurrentie: Chemelot kijkt met zorg naar de toekomst](#); NOS (2026).

Ook voor de toeleverende (mkb-) bedrijven in de ketens van deze industriële clusters heeft dit grote gevolgen. In aanvulling op het kabinetsbeleid gericht op nieuwe innovatieve industrieën, acht de SER het daarom van essentieel belang om blijvend aandacht te behouden voor de basisindustrie.

De grote transitieopgaven voor de industrie vragen nu om actie en

investerings. Om toe te werken naar een toekomstbestendige basisindustrie waarin Nederland handelingsperspectief behoudt over haar eigen toekomst en een sterke internationale concurrentiepositie heeft, is het van belang dat er geïnvesteerd wordt in de industrie om een transitieslag te maken. De industrie is verantwoordelijk voor zo'n 20% van de totale jaarlijkse CO₂-uitstoot en veroorzaakt (lokale) uitdagingen, zoals lucht- en PFAS-vervuiling. Tegelijkertijd is eigen productie voor Nederland en Europa randvoorwaardelijk voor andere maatschappelijke transitieën gekoppeld aan strategische autonomie, klimaat, circulariteit, infrastructuur en energievoorziening. De sector staat daarom voor forse transitieopgaven, waar het kabinet en de sector zelf stappen voor moeten zetten. De SER benadrukt eerdere adviezen voor het aanpakken van de grootste knelpunten binnen deze opgaven en roept het kabinet op om hier voortvarend meer aan de slag te gaan:

- **Versnel de verzorging van het elektriciteitsnet en pak hoge energiekosten aan.** Versterking van het elektriciteitsnet is een zwaarwegend maatschappelijk belang en de sleutel voor een concurrerende, weerbare industrie en het behalen van onze klimaatdoelen. Een gelijk Europees speelveld ten aanzien van energieprijzen vormt hét fundament voor progressie. Als we de energietransitie niet weer op koers krijgen, is er van toekomstig verdienvermogen überhaupt geen sprake.⁵ De SER adviseert verder:
 - Prioriteer netbeheerders bij de toewijzing van ruimte en faciliteer hen bij het krijgen van materiaal en personeel. Het maatschappelijk belang rechtvaardigt dat daarbij zo nodig vergunningsprocedures worden verkort en bezwaarmogelijkheden ingeperkt. Neem bij de vergunningverlening het structurele effect op stikstofreductie mee.
 - Realiseer op de korte termijn een gelijk speelveld voor energieprijzen binnen Europa om te voorkomen dat onze industrie omvalt. Werk aan een Europese oplossing om de hoge energiekosten aan te pakken en de concurrentiepositie van de industrie te herstellen, maar sluit nationaal ingrijpen niet uit. Kijk parallel naar het belonen van verduurzaming, de vormgeving van het instrumentarium voor hernieuwbare waterstof, en zorg dat kwetsbare groepen worden geholpen.
- **Realiseer integraal en actief arbeidsmarkt- en scholingsbeleid in de basisindustrie.** Er zijn forse beleidsmaatregelen nodig om te voorkomen dat de transitie, en daarmee onze toekomstbestendigheid, vastloopt op een tekort aan gekwalificeerd personeel. Aandacht voor werk- en inkomenszekerheid is dan ook cruciaal en dient zo spoedig mogelijk vorm te krijgen. De SER adviseert:
 - Zorg voor toegankelijk postinitieel onderwijs en de bekostiging daarvan en werk aan een betere ontwikkeling van skills en competenties. In het beroeps- en universitair onderwijs voor jongeren is meer sturing nodig op studiekeuze en op het aanbod van studierichtingen.
 - Bied in aanvulling op de inspanning van sociale partners financiële ondersteuning voor het voortzetten en uitbouwen van regionale werk-naar-werkarrangementen.

⁵ SER (2025) SER-brief voor de informateur t.b.v. de kabinetsvorming

- Geef aandacht aan de vraagkant van arbeid, zoals het beter benutten van vaardigheden, procesinnovatie, medezeggenschap en verdeling van de productiviteitswinst en zorg voor sociaal verantwoordelijke afbouwtrajecten. De inzet voor een actief arbeidsmarktbeleid met voldoende scholings- en ontwikkelingsfaciliteiten moet nadrukkelijk in de regio's handen en voeten krijgen, in nauwe samenspraak met de sectoren op landelijk niveau.

Een toekomstbestendige industrie vraagt om stabiel beleid en brede samenwerking. Het kabinet is momenteel zoekende naar een samenhangend en gericht industriebeleid met een duidelijke toekomstvisie en draagvlak. De SER constateert dat er beleidsmatig veel in beweging is. Deze ontwikkelingen brengen risico's met zich mee rondom de voorspelbaarheid en stabiliteit van het beleid, waardoor de noodzakelijke investeringen niet worden gedaan en een brede welvaartsaanpak onvoldoende centraal wordt gesteld. Een integrale sociaal-economische blik op het industriebeleid vanuit ketenperspectief is essentieel om zorgen over werknemers- en werkgeversbelangen te ondervangen en draagvlak te creëren. Publieke ondersteuning van de industrietransitie dient daarbij gepaard te gaan met duidelijke voorwaarden en afspraken over behoud van werkgelegenheid, scholing, duurzame investeringen en het behoud van bedrijfsactiviteiten in Nederland. Het is nu nodig om aan werkgevers en werknemers zeggenschap te geven over de transitie. Als deze stap niet wordt gezet, is er een groot risico dat zij afhaken en de ontwikkeling van een toekomstbestendige industrie stagneert.

De SER geeft graag samen met het kabinet vorm aan een toekomstbestendige industrie en industriële banen die bijdragen aan brede welvaart. Deze moet gericht zijn op welke bestaande industriële activiteiten strategisch relevant zijn, onderdeel zijn van vitale ketens die werk- en inkomenszekerheid bieden en een realistisch verduurzamingsperspectief hebben. Voor deze activiteiten moet worden uitgewerkt welke randvoorwaarden nodig zijn voor (publieke) investeringen in verduurzaming, circulariteit, duurzame koolstof, energie-infrastructuur, grondstoffenvoorziening en nieuwe productieprocessen. Onder meer: het behoud van werkgelegenheid, goed werkgeverschap, duurzame inzetbaarheid en ontwikkelmogelijkheden voor werknemers. Daarbij is de toetssteen of beleid leidt tot investeringen in Nederland, meer weerbaarheid, een gelijk Europees speelveld voor energieprijzen en marktvorming. Werkgevers, werknemers en overheid moeten samen aan de slag om deze visie op te stellen en werkelijkheid te maken. De SER start daarom een adviestraject gericht op een toekomstbestendige basisindustrie. De SER werkt hierin uit hoe een toekomstbestendige basisindustrie eruitziet, welke rol werkgevers en werknemers zelf kunnen spelen, en wat er beleidsmatig op nationaal en EU-niveau nodig is. De SER trekt graag samen op met het kabinet om een doorbraak te realiseren in deze urgente en complexe opgave.

Namens de Sociaal-Economische Raad,

Kim Putters
Voorzitter SER